

Komentaras

2015 08 07

Rusijos embargo metinių sukaktį eksportuotojai sutinka pakelta galva

Statistikos departamento duomenimis, šių metų birželio mėnesį Lietuvos eksportas per metus sumažėjo 3,6 proc. Tačiau tai lėmė reikšmingai smukę re-eksporto apimtys, nes Lietuviškos kilmės prekių eksportas išaugo 3,7 proc. Žinoma, prie šio eksporto atsigavimo stipriai prisidėjo atsigaunantis mineralinių produktų eksporto srautas. Atmetus „Orlen Lietuva“ įtaką, vietinės kilmės eksporto metinis augimas išliko kuklus, tačiau teigiamas 0,9 proc.

Pagrindinę žalą vietinės kilmės eksporto duomenims vis dar daro Rusijos embargo padariniai. Vertinant pusmečio eksporto duomenis, maisto ir žemės ūkio produktų eksportas į Rusiją sumažėjo 62,1 proc., vien vietinės kilmės šių produktų į Rusiją vežta 79,6 proc. mažiau. Rugsjūčio viduryje Lietuvos pieno ir mėsos eksportuotojai minės Rusijos embargo metines. Gal ir nepavyko per metus sau ir pasauliui įrodyti, kad puikiai galime išsiversti ir be Rusijos rinkos, vis tik smūgį eksportuotojai atlaikė tikrai neblogai. O ilgainiui, atsigaunant Vakarų ekonomikoms, netruksime užlopyti ir likusias spragas. Ateinančių mėnesių eksporto statistikos nebebus Rusijos embargo sukeltas lūžis laiko eilutėje, tai bent jau techniškai pagerins Lietuvos eksporto augimo rodiklius.

Prieš metus aklinau lietuviškiems maisto produktams užsidariusios kertinės rinkos padariniai Lietuvos ūkiui jaučiami iki šiol. Mėsos ir mėsos produktų eksporto apimtys šiame buvo beveik dešimtdaliu mažesnės nei prieš metus, o pieno produktų eksportas susitraukė net apie trečdalį. Vis tik tiek mėsos, tiek pieno produkcijos gamintojai sugebėjo operatyviai reaguoti, suvaldyti krizę ir prisitaikyti. Vienu iš labiausiai pasiteisinusių receptų tapo skverbimasis į naujas rinkas ir eksporto geografijos plėtra. Tam operatyviai buvo sutelktos diplomatinės, verslo ir politinės pastangos.

Šiai dienai po truputį galime pasidžiaugti pirmaisiais sėkmės vaisiais. Vertinant kertinių pieno produkcijos rinkų rikiuotę, po embargo stebimi reikšmingi pokyčiai. Nors pirmame eksporto rinkų penketuke toliau sėkmingai vyrauja ES valstybės, 6-ta stambiausia eksporto rinka tapo Saudo Arabija, į kurias stebėtas didžiausias pieno produktų eksporto plėtros proveržis, 7-ta – JAV. Top pieno produktų dvidešimtuose atsirado nemažai naujų valstybių: Japonija (13-ta vieta), Kuba (17), Vietnamas (18), Izraelis ir Iranas. Godžiai pieno produktus importuoja ir NVS šalys bei kitos kaimyninės Rusijos valstybės. Pieno produkcijos eksportas į Baltarusiją šoktelėjo dešimtimis kartų ir ji tapo 5-ta didžiausia rinka, kuriai atitenka daugiau nei 5 proc. viso pieno produkcijos eksporto. Tiesa, po embargo paskelbimo šiai šaliai teko lietuviškos produkcijos trampino į Rusiją vaidmuo, nes negalėdami legaliais būdais pasiekti Rusijos rinkos, mūsų verslininkai nepabūgo alternatyvių kelių.

Mėsos ir mėsos produktų gamintojai taipogi buvo priversti ieškoti alternatyvų Rusijos rinkai. Įteisinus ritualinį skerdimą Lietuvoje, atvertas kelias mėsos eksportui į Artimųjų ir Tolimųjų Rytų rinkas, Arabijos pusiasalio valstybes. Stambiausių mėsos rinkų rikiuotėje pradėjo figūruoti tokios šalys kaip Honkongas, Japonija, JAV, Vietnamas. Tačiau to negana, kad būtų atsverti Rusijos rinkos praradimai. Tad nepilnu pajėgumu dirbantys stambieji mėsos perdirbėjai daug vilčių deda į vis dar biurokratiniais barjeriais apsistačiusią Kinijos rinką. Proveržio derybose tikimasi netrukus, o šių metų pabaigoje jau šią rinką galėtų pasiekti mūsų mėsos eksporto srautas.

Nagrinėjant lietuviškos kilmės prekių eksportą pagal prekių grupes, atspariausi išlieka chemijos (ypač trąšų) gaminių, metalų ir jų dirbinių, mašinų ir įrengimų bei baldų segmentai. Šių produktų eksportas šių metų pirmoje pusėje išlaikė spartų augimą.

Vis tik vertinant Lietuvos ilgalaikį eksporto potencialą, manome, kad siekiant išlaikyti konkurencingumą, bręsta rimtesnės permainos. Nors Lietuvos ekonomikos augimas pastaruoju metu labiau kliaujasi vidaus vartojimo ir investicijų lokomotyvais, tačiau toks augimo modelis ilgesniojo laikotarpio perspektyvoje nėra tvarus. Lietuva – maža atvira ekonomika, kurios vidaus rinka sekli ir vartojimo augimo potencialas labai ribotas, tad vienintelis ilgalaikis plėtros garantas – konkurencingas eksporto sektorius. Esama eksporto struktūra, kur vyrauja žemos pridėtinės vertės produkcija, tik dalis atsakymo. Ilgainiui tuo konkuruoti nebūsime pajėgūs. Tad derėtų pradėti rūpintis proveržiu aukštesnę pridėtinę vertę kuriančioje pramonėje ir technologijų bei verslo paslaugų eksporte.

Tuo tarpu netolima ateitis teikia vilčių. Išnyks statistinė palyginamosios bazės įtaka dėl Rusijos embargo. Be to, Lietuvos eksportuotojams peno turėtų duoti tvaresnis Vakarų rinkų atsigavimas. Energijos šiam ūkiui įliejo Europos centrinio banko vykdoma pinigų politika, dėl jos nusilpęs euras ir stipriai atpigusi nafta. Tai gerina Vakarų valstybių vartotojų lūkesčius ir, tikėtina, gerina importo apetitą iš Lietuvos.

Indrė Genytė-Pikčienė

Vyriausioji analitikė

Mob. tel.: +370 620 78373

Ekonominių tyrimų departamentas | Rinkų tarnyba